

TLPST

Lesbrief nummer 39: juni 2017

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

Verleidelijke groenten smaken beter

Knolraap en lof, schorseneren en prei ... Vind je dat groenten maar suffe namen hebben? Dan is er goed nieuws: de namen van groenten opleuken helpt.

> [Lees verder](#)

Hoelang overleven de dialecten nog?

Er was een tijd dat elk dorp zijn eigen dialect had. In steden kon je aan het dialect van iemand soms zelfs horen uit welk stadsdeel hij afkomstig was. Tegenwoordig is dat niet meer zo. Veel dialecten worden zelfs bedreigd in hun bestaan.

> [Lees verder](#)

Hoe leert een kind zijn moedertaal?

In de eerste paar jaar van hun leven doen baby's iets heel verbazingwekkends: ze leren de taal van hun omgeving. Dat is vreselijk moeilijk, en je kunt er dan ook niet vroeg genoeg mee beginnen. In de buik van je moeder, bijvoorbeeld.

> [Lees verder](#)

Taal leren door te zingen

Sommige regels zijn best lastig in onze taal: je kunt ze misschien maar moeilijk onthouden. Dan helpt het om ze in liedjes te horen. Nederlandse artiesten hebben daarom liedjes gemaakt waarin de regels worden uitgelegd.

> [Lees verder](#)

Verleidelijke groenten smaken beter

Knolraap en lof, schorseneren en prei ... Vind je dat groenten maar suffe namen hebben? Dan is er goed nieuws: de namen van groenten opleuken helpt.

Aan de [Stanford University](#) in de Verenigde Staten kregen studenten en medewerkers anderhalve maand groentegerechten geserveerd met verschillende namen.

Er waren [vier categorieën](#) namen:

- basic ('bietjes')
- gezond met nadruk op wat er niet in zit ('magere bietjes zonder toegevoegde suikers')
- gezond met nadruk op wat er juist wel in zit ('hoog anti-oxidante bietjes')
- verleidelijk ('pikante dynamietbiet')

De bereidingswijze van een gerecht was bij elke categorie [Gewone bietjes of pikante dynamietbiet?](#) hetzelfde. De gerechten hadden telkens dezelfde smaak en ze zagen er hetzelfde uit. Alleen hun naam verschilde. De onderzoekers waren benieuwd of de studenten en medewerkers meer zouden eten van een gerecht als het een spannende naam had.

Het antwoord op deze vraag was 'ja'. Als ze een verleidelijke naam hadden, hadden de groenten duidelijk het meeste succes. In vergelijking met de basic-naam 25 procent meer, in vergelijking met een naam als 'magere bietjes zonder toegevoegde suikers' 41 procent meer en in vergelijking met een naam als 'hoog anti-oxidante bietjes' 35 procent meer.

Bovendien namen mensen van de groenten met een verleidelijke naam gemiddeld een portie die 23 procent groter was dan bij de groenten met een basic-naam. Dus smakelijk eten straks als je in je dynamietbiet bijt!

Vragen en opdrachten

1a Eet jij dagelijks groenten?

1b Eet jij groenten omdat je ze lekker vindt of omdat ze gezond zijn?

1c Als jij iets voor het eerst eet, wil je dan weten hoe het heet?

Lees de vier namen die de onderzoekers aan de bietjes hadden gegeven.

2a Zet de namen voor jezelf op volgorde: op 1 de naam die jou het meest aanspreekt en op 4 de minst aansprekende naam.

2b Vergelijk de rijtjes in de klas. Welke naam wint?

Werk samen met een klasgenoot.

3a Kies een groente en bedenk een 'verleidelijke naam' voor die groente.

3b Jullie gaan een nieuw, gezond drankje op de markt brengen. Bedenk een aansprekende naam voor jullie product.

3c Bespreek de namen in de klas. Welk tweetal heeft de beste naam bedacht?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Hoelang overleven de dialecten nog?

Er was een tijd dat elk dorp zijn eigen dialect had. In steden kon je aan het dialect van iemand soms zelfs horen uit welk stadsdeel hij of zij afkomstig was. Tegenwoordig is dat niet meer zo. Veel dialecten worden zelfs bedreigd in hun bestaan.

Hoe komt het toch dat dialecten verdwijnen? De voornaamste reden is dat mensen veel mobieler zijn dan vroeger. Met de auto, bus of trein kun je gemakkelijk een grote afstand overbruggen.

Je kunt bijvoorbeeld wonen in Tilburg en werken in Den Haag. Als je in Den Haag met collega's spreekt die uit verschillende woonplaatsen komen, zul je minder geneigd zijn dialect te gebruiken. Iedereen zal algemeen Nederlands met elkaar praten. Ook als je met iemand gaat samenwonen die uit een andere streek komt, zul je dialect vermijden en de voorkeur geven aan de standaardtaal die in het hele land wordt gesproken.

Koe in verschillende dialecten.

Dat heeft ook zijn gevolgen in gezinnen. In Nederland zouden broers en zussen in nog maar 4 procent van de gezinnen dialect spreken. Met vriendjes of vriendinnetjes is dat zelfs maar 3 procent.

In verstedelijkte gebieden gaat het daardoor niet goed met dialecten. In Aalsmeer (dat ligt vlak bij Amsterdam) is de laatste dialectspreker ondertussen overleden. In meer landelijke gebieden zoals Friesland en Limburg houden de dialecten of regionale talen beter stand, onder meer door de inspanningen van dialectverenigingen.

Zullen dialecten in Nederland ooit helemaal verdwijnen? Daar lijkt het op, zegt [taalwetenschapper Mathilde Jansen](#), maar: "Het accent – dat je iets hoort van de regio waaruit iemand komt – dat zal altijd blijven bestaan."

Vragen en opdrachten

1a Spreek jij een dialect?

1b Spreken mensen in jouw familie of omgeving een dialect?

1c Vind je het leuk (of lijkt het je leuk) om een dialect te spreken?

Bespreek in de klas:

2a Vinden jullie het erg dat dialecten verdwijnen?

2b Als er over een heleboel jaar nog maar één dialect in Nederland zou bestaan, uit welke provincie of regio zou dat dan afkomstig zijn, denken jullie?

2c Denken jullie dat wat voor dialecten geldt, ook voor talen geldt? Dus zullen er uiteindelijk ook steeds minder talen overblijven in de wereld?

Als je in [het dialectenwoordenboek](#) een woord intypt, krijg je een kaart van Nederland te zien met alle 'dialectwoorden' voor dat woord.
Typ een woord in en kies een dialectwoord uit.

3a Kan een klasgenoot raden wat het woord betekent?

3b Kan die klasgenoot ook raden in welke regio dat woord gebruikt wordt?

[> Antwoorden](#)

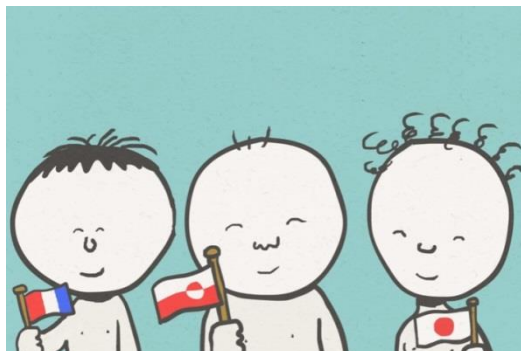
[> Terug naar de voorpagina](#)

Hoe leert een kind zijn moedertaal?

In de eerste paar jaar van hun leven doen baby's iets heel verbazingwekkends: ze leren de taal van hun omgeving. Dat is vreselijk moeilijk, en je kunt er dan ook niet vroeg genoeg mee beginnen. In de buik van je moeder, bijvoorbeeld.

Taal is heel belangrijk voor de mens. Bijna alles wat je weet, weet je omdat iemand het je heeft verteld. Maar daarvoor moest je eerst taal leren begrijpen en gebruiken. Hoe kon je dat leren zonder dat iemand je de regels uitlegde?

In [dit filmpje](#) wordt het uitgelegd. Voordat je geboren werd, ben je al begonnen met taal leren. De laatste maanden in de buik van je moeder luisterde je al naar het ritme van haar zinnen en naar de melodie waarop zij praatte, en dat nam je over. Je ouders hielpen je meteen vanaf je geboorte natuurlijk ook. Niet door je les te geven, maar door heel duidelijk en langzaam te praten. Mensen doen dat van nature als er een baby'tje in de buurt is.

Maar het meeste werk heb je zelf gedaan, in de eerste twee of drie jaar van je leven, ook al weet je daar nu waarschijnlijk niet veel meer van. Je leerde woorden herkennen en daar dan zinnen mee maken.

Vragen en opdrachten

1a Wat is jouw moedertaal?

1b Spreek je nog andere talen?

In [het filmpje](#) wordt uitgelegd dat elke taal zijn eigen ritme of klemtoonpatroon heeft.

2a Probeer eens een zin uit te spreken waarin je de klemtoon steeds verkeerd legt. Kan een klasgenoot volgen wat je zegt?

2b Overleg in de klas: ben je (of ken je) iemand die het Nederlands niet als moedertaal heeft? Heb jij (of heeft die persoon) soms moeite met het leggen van de juiste klemtoon in het Nederlands?

3 In het filmpje wordt ook uitgelegd dat baby's hulp krijgen van andere mensen doordat die mensen extra langzaam en met extra nadruk tegen hen praten. Probeer eens uit of dit werkt: laat een klasgenoot die een andere taal spreekt een zin heel langzaam en met veel nadruk uitspreken. Lukt het een klasgenoot die die taal niet spreekt om de zin te herhalen?

4 De titel van de tekst is een vraag: Hoe leert een kind zijn moedertaal? Probeer nu, na het lezen van de tekst en het bekijken van het filmpje, in je eigen woorden een antwoord te geven op die vraag.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Taal leren door te zingen

Sommige regels zijn best lastig in onze taal: je kunt ze misschien maar moeilijk onthouden. Dan helpt het om ze in liedjes te horen. Nederlandse artiesten hebben daarom liedjes gemaakt waarin de regels worden uitgelegd.

Vergis je je soms of je *spinnenweb* moet schrijven of *spinnenwep*? Daarover maakte Frans Duijts [het verlengtruc-lied](#). Wat is ook alweer het verschil tussen zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en werkwoorden? Luister naar [het liedje van Anneke van Giersbergen](#) daarover. Hoe maak je ook alweer het meervoud van bijvoorbeeld het woord *ree*? Dat wordt behandeld in het liedje [Het meervoud](#) van Manoushka Zeegelaar Breeveld. En Guus Meeuwis zingt een vrolijk liedje over [de tegenwoordige tijd](#).

Taalregels leren met liedjes.

Van sommige liedjes bestaan ook 'carpool karaoke'-versies. De artiest zit dan in de auto en zingt het liedje met allerlei andere mensen die met hem meerijden. Hier zie je [Frans Duijts](#) bijvoorbeeld met zijn liedje, en hier [Manoushka Zeegelaar Breeveld](#). Als je deze liedjes een paar keer gehoord hebt, vergeet je ze nooit meer – en de regels hopelijk ook niet!

Vragen en opdrachten

1a Wat vind je makkelijker om uit je hoofd te leren: een liedje of een verhaal? Leg je antwoord uit.

Beluister een paar liedjes die in de tekst genoemd worden.

2a Welk liedje gaat over een onderwerp dat jij lastig vindt?

2b Denk jij dat het werkt om een taalregel uit te leggen door middel van een lied? Leg je antwoord uit.

2c Voor welke leeftijd zijn deze liedjes geschikt, denk jij?

Werk samen met een klasgenoot of een paar klasgenoten.

3 Kies een regel binnen de Nederlandse taal en probeer daar een liedje of een rijmende tekst over te schrijven.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

1 t/m 3 Eigen antwoorden.

Antwoorden eerste onderwerp

1 t/m 3 Eigen antwoorden.

Antwoorden eerste onderwerp

1 t/m 4 Eigen antwoorden.

Antwoorden eerste onderwerp

1 t/m 3 Eigen antwoorden.
